

К. е. н. Ульянова Л. П., к. е. н. Чайка Ю. М.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА – ВАЖЛИВА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

За умов, коли негативні наслідки НТР проявилися в повній мірі, все більшу значимість набуває необхідність активізації процесу реалізації технологічних, управлінських, правових та інших рішень, націлених на підвищення ефективності використання природних ресурсів на тлі збереження природного середовища. Проблема екологізації є багаторівневою, включає світовий, національний, територіальний, галузевий рівні та рівень кожного господарюючого суб'єкта. Найбільш складним, на наш погляд, є питання екологізації виробничої діяльності первинної ланки економіки – підприємства, оскільки торкається майже усіх соціально-економічних відносин у суспільстві. Іншими словами, повинно розглядатися у різних площинах: «держава-підприємство», «підприємство та його виробничі ланки», «підприємство-споживач».

Теоретичним підґрунтям для розуміння зазначеної проблеми стали розробки екологічної економіки – відносно нової галузі знань, що з'явилася наприкінці минулого століття і вивчає взаємозв'язки між екосистемами та економічною діяльністю суспільства. Поступово отримані результати дослідження почали розповсюджуватися на мікрорівень, тобто на діяльність підприємств. Вченими обґрунтовано, що вихідною передумовою екологізації виробничої діяльності є вдосконалення основних виробничих фондів та природоохоронних заходів для підвищення їх екологізації. Саме від цього залежить прогресивність виробництва, екологічна «чистота» навколишнього середовища та виробленої продукції. В той же час, здійснений аналіз реального стану матеріально-технічної бази суспільного виробництва свідчить про те, що вітчизняні підприємства у більшості функціонують на основі застарілих технологій, фіксується високий рівень зношеності їх основних виробничих фондів. Обумовлені цим екологічні наслідки ведуть до збільшення компенсаційних витрат, котрі включають і великі соціальні витрати (збільшення

захворюваності, смертності населення тощо). Не випадково, за сучасних умов у фінансовому менеджменті все більшого розповсюдження отримують підходи, які містять комплексні показники, враховують не тільки оцінки економічної, а й екологічної ефективності діяльності підприємства, вивчають взаємовплив між ними.

Необхідність підвищення екологічної ефективності націлює підприємства на створення продукції та послуг з високими корисними властивостями при зниженні матеріаломісткості і енергоємності виробництва, мінімізації ресурсокористування, забруднення довкілля виробничими відходами. Розуміння суспільством важливості посилення екологічної безпеки обумовлює те, що на сучасному ринку все більшого попиту набуває екологічна продукція, а також товари з меншим терміном розкладання та ті, що краще підлягають переробці. В той же час, незважаючи на те, що за останні роки ринок органічної продукції України зріс майже у 29 разів, частка споживання українцями її все ще недостатня. Так, у 2017 році споживання на душу населення на вітчизняному ринку складало 0,68 євро, а у Європі – 40,8-60,5 євро [1]. Відсутність необхідних змін на українському ринку екологічних товарів обумовлена, на наш погляд, різними чинниками, а саме: недостатністю інноваційного технічного обладнання та технологій; нестачею чистих земель, придатних для вирощування чистої продукції (такі землі не повинні оброблятися пестицидами та азотними добривами 5 років); недостатньою кількістю кваліфікованих кадрів з необхідним рівнем знань цієї галузі; необізнаністю українців у користі екопродуктів та високі, як правило, ціни на них, що обмежує обсяги споживчого попиту. Не сприяє розвитку національного ринку і те, що значна частка екологічної продукції вивозиться за межі країни, тобто експортується.

Аналіз шляхів підвищення екологізації виробництва обов'язково повинен базуватися на розумінні того, що підприємства діють в умовах певного, створеного в країні, макроклімату, який безпосередньо впливає на організацію діяльності кожного конкретного суб'єкта господарювання та, у деяких випадках, може нівелювати їх ініціативні дії щодо посилення екологічної безпеки. Покращення середовища, де функціонують підприємства, залежить від

науково обґрунтованих державних заходів та програм. Необхідно відмітити, що за період незалежності України зроблені певні кроки щодо законодавчого, економічного та наукового забезпечення ефективної екологічної політики. Створено правову базу у сфері охорони довкілля та раціонального природокористування, сформовано систему органів державного управління екологічною безпекою, запроваджено економічний механізм регулювання багатьох екологічних проблем. Проте, не дивлячись на здійснювані заходи, питання екологічної ситуації та безпеки в нашій країні стоїть досить гостро. Це обумовлено, по-перше, тим, що протягом тривалого періоду відбувалось нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення природно-ресурсного комплексу України, по-друге, недосконалістю державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання в контексті розв'язання екологічних проблем.

Збільшення рівня екологізації виробництва повинно бути забезпечено ефективним управлінням перш за все тими підрозділами підприємств, які здійснюють значне навантаження на навколишнє середовище. Оцінювання екологічних наслідків виробничої діяльності має здійснюватися за певними методиками, запропонованими науковцями, і дозволяти керівництву підприємства отримувати об'єктивну інформацію про те, наскільки екологічна ефективність його виробничих ланок відповідає розробленим та заданим орієнтирам (або критеріям) в країні.

Список використаних джерел:

1. Інформаційно-аналітичний портал АПК України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>